

Rendőr vagy nevelő

Kaptuk a következő levelet: »A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szovjet-osztályán Ilf és Petrov könyveit akartam kikölcsönözni, de a könyvtáros elvtárs nem adta ki őket, mondván, hogy Ilf és Petrov művei körül vita folyik a Szovjetunióban. Azt vitatják: nem olyan könyvek-e ezek is, mint a Zsdánov megbírálta Zoscsenko művei voltak. A könyvtáros elvtárs — felettesének rendelkezésére hivatkozva — kijelentette, hogy addig nem kölcsönzi ki ezeket a könyveket, míg az irodalmi vita a Szovjetunióban Ilf és Petrov javára véget nem ér.« A levélíró Gadó György az esethez a következőket fűzi hozzá: »Véleményem szerint teljesen helytelen irodalmi műveket a közvélemény bírálata elől elvonni, hacsak nem kétségtelenül reakciós és ízlésrontó művekről van szó. Legyen bár háromszor olyan éles irodalmi vita egy mű körül, míg ártalmosságát be nem bizonyítják, addig az olvasó kezébe lehet és kell adni. Az irodalmi közvéleményt nem írószövetségi vitákon, könyvtárosi továbbképző megbeszéléseken, de még nem is csak az irodalmi újságok cikkeiben alakítják ki. Rendezzen a könyvtár olvasói vitákat a művekről, vonjon be ezekbe a vitákba írókat, kritikásokat, bírálta a könyveket, vezesse, irányítsa az olvasókat — de ne zárja el előlük a könyveket.«

Úgy véljük, a levélírónak igaza van. Vannak elavult és ellenséges nézeteket propagáló ártalmas könyvek. Ezek azonban nem lehetnek és — úgy tudjuk — nincsenek is meg nyilvános könyvtáraink forgalmi állományában. Ha mégis megválnának, ki kell őket selejtezni, de ahhoz a könyvtárosoknak nincs joguk, hogy nem ellenséges, nem ártalmas könyvek kölcsönzését megtagadják. Semmiesetre sem járhatnak el az ilyen zárolásokban a saját fejük után, mert ebből anarchikus állapotok keletkeznének. A könyvtárosnak valóban nevelnie kell olvasóit, de nem tilalmi táblákkal, rendőri módszerekkel, hanem a jó nevelő eszközeivel. Igenis, kötelessége a könyvtárosnak, hogyha valaki mondjuk Ilf és Petrov műveit kéri, felvilágosítania az olvasót, hogy ezek a művek a Szovjetunióknak egy rég meghaladott állapotát tükrözik és azt is szatirikusan. Ugyanúgy más, nem egyértelműen épületes művek kölcsönzésénél fel kell hívnia az olvasó figyelmét a műről megjelent bírálatokra, esetleg néhány szóval vázolni a illető író társadalmi helyzetét, azokat a viszonyokat, amelyek közt művét írta, rá kell mutatnia az író téves, helytelen nézeteire — egyszerűen meg kell tanítania a kölcsönzőt a helyes, kritikus olvasásról. Ez persze nehezebb módszer és komoly marxista-leninista és általános műveltség kell hozzá. De a könyvtárosoknak ahhoz, hogy betöltsék hivatásukat, rendelkezniük kell ezzel a műveltséggel.

Mi ez?

Magyar hírlapok és folyóiratok válogatott jegyzéke címmel az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára a népkönyvtárak használatára egy annotált címjegyzéket állított össze. »Ez a címjegyzék arra szolgál, hogy gyorsan fejlődő új, szocialista sajtónk területén lehetővé tegye a könnyű tájékozódást. Elsősorban a megyei és járási könyvtárak vezetőinek kíván segítséget nyújtani a folyóiratanyag beszerzésében« — mondja az előszó. Az ember az első pillanatban megöri ennek a jegyzéknek. Valóban rég szükség volt már rá. De ha az ember belelapoz, az öröme lohadni kezd ha gondosan átnézi, felmerül benne a kérdés: Mi ez?

• A címjegyzék a napilapokat és folyóiratokat legkülönbözőbb »elvek« szerint csoportosítja: megjelenési hely, a megjelenés gyakorisága, tartalom és aszerint is,

milyen rétegnek szól. Hol eszerint, hol aszerint. A »Marxizmus-leninizmus«-t elkülöníti a »Társadalomtudomány« csoporttól, mintha a marxizmus-leninizmus nem lenne társadalomtudomány, vagy mintha a »Társadalomtudomány« rovatba sorolt folyóirataink nem állnának marxista-leninista alapon. A Szabad Népet a »Budapesti napilapok«-hoz sorolja, valóban itt jelenik meg, de a harmadik csoportba sorolt megyei lapoktól a Szabad Népet, Népszavát, a Magyar Nemzetet nem megjelenési helye, hanem országos jellege különbözteti meg. De ez még hagyján. A negyedik csoport a »Társadalomtudomány, Történelem«. Itt aztán sok minden megfér békésen egymás mellett. Például az Archaológiai Értesítő, az Ellenőrzési Szemle, az Új Világ és az egyébként már megszűnt Szakszervezeti Kultúr- és Sportélet, amely kimondottan népművelési- és sportlap volt, amint azt a címe is elárulja. Nincs talán külön »Nevelés, Népművelés« csoport? De van. Igaz, hogy ide olyan kimondottan népművelési folyóiratot sem sorol, mint amilyen A Könyvtáros. Ezt az »Egyéb« című zsákba dugja a Ludas Matyihoz, az Ez a Divathoz és a Vakok Világához. Igaz, hogy a Szabad Hazánkért című folyóiratot is az Egyebekhez sorolja, bár ez a lap a homlokán hirdeti, hogy irodalmi és művészeti folyóirat. Az irodalmat egyébként kiemeli a művészetek közül és a nyelvtudománnyal párosítja össze, a művészetet pedig a néprajzzal. Így aztán egy olyan folyóirat, amely irodalommal és művészettel is foglalkozik, valóban csak az egyebek csoportjába kerülhetett. Az egyebekhez került a Nők Lapja is, az MNDSZ képes hetiújságja, ugyanakkor, amikor az MNDSZ-nek egy másik folyóirata, a Hogyan dolgozzunk? a társadalomtudományi lapokhoz sorakozott. Az ifjúsági lapokat külön sorolja föl, de kiemeli a csoportból a Középiskolai Matematikai Lapokat, viszont a Repülést ifjúsági lapnak minősíti. Ki ne ismerné a Magyar Rádió című műsorközlő hetilapot? Ezt a jegyzék a »Műszaki tudományok« folyóiratai közé tette, az Elektrotechnika és a Vízügyi Közlemények mellé. Azt hiszem, ezekhez a besorolásokhoz kommentár nem kell.

Egyébként a jegyzék kissé el is maradt »gyorsan fejlődő« életünkötől. A Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat havi folyóiratának már december óta Természet és Társadalom a címe és nem Természet és Technika, ahogy a jegyzék állítja. A Könyvtáros című folyóirat már több mint egy éve a »Könyvtárosok havi tájékoztatója«-nak állítja magát és nem »A könyvtárosok és könyvterjesztők havi tájékoztatója«-nak. Egyébként nem tudjuk, bírálata-e vagy sajtóhiba annotációjának az az állítása, hogy: »A népkönyvtárosokat élénk és változatos levelező rovatán keresztül kapcsolja be...« Az annotációkról szintén részletesen beszélhetnénk. De hagyjuk.

Mint már megemlítettük, ezt a jegyzéket az ország első könyvtára állította össze:

Új magyar folyóirat: a „Népművelés“

Az ország lakosságának, a népművelés munkásainak az új kormányprogramm óta különösen megnövekedett igénye tette szükségessé, hogy egy olyan sajtóorgánium lásson napvilágot, amely sokrétűen, irodalmi színvonalon, de a gyakorlathoz egész közelállva foglalkozik a kultúrpolitika, a népművészet, a múzeumok népművelési kérdéseivel, a népművelési munka eredményeinek és hiányosságainak feltárással, általában: a falusi, városi, üzemi kultúrelét sokféle problémájával.

Ezzel a célkitűzéssel indul a »Népművelés«, amelynek első száma január elsején jelenik meg, 36 oldal terjedelemben, képekkel, rajzokkal illusztrálva. Az ország minden tájának kulturális kérdéseivel foglalkozó riportok, versek, novellák, egyfelvonásosok közlésével nemcsak hasznos ismeretet, hanem műsoranyagot és élvezetes olvasmányt jelent majd az ország valamennyi népművelési munkásának, kultúra-szerető emberének.

A havonta megjelenő folyóirat ára egy forint.

ESEMÉNYNAPTÁR

1934 február 8-án meghalt **MÓRA FERENC** író. A szegedvidéki dolgozó parasztság és kispolgárság életét ábrázolta régényeiben, elbeszéléseiben, tárcáiban. Műveinek jelentőségét a dolgozó nép iránti igaz szeretete, előadásának népies jellege, az élőbeszéddel rokon közvetlensége és az ízes humor adja meg. Arra törekedett, hogy írásait a legegyszerűbb olvasó is megérthesse. Nem volt harcos író, de a demokratikus eszmék mellett kitartott az ellenforradalmi uralom legsötétebb idejében is.

Móra Ferenc: *Hites emberek. Válogatott beszédek.* (Bevezetéssel ellátta Barabás Tibor.) Bp., 1951. Szépirodalmi. 144 old. — —: *Válogatott elbeszélések.* Bp. 1952. Szépirodalmi. 139 old. — —: *Aranykoporsó,* Bp., 1946, I., II. köt. Révai. 278, 345. old. — —: *Furfangos Cintula,* Bp., 1953. Ifjúsági. 159 old. — —: *Dióbélikirályfi,* Bp., 1951. Ifjúsági. 132 old. — —: *Kincskereső kis-ködmön,* Bp., 1951. Ifjúsági. 154 old. — —: *Mindennapi kenyérünk,* Bp., 1952. Ifjúsági. 158 old. *Magyar Irodalomtörténet,* Bp., 1952. III. 119 old.

1809 február 12-én született **DARWIN CH.** nagy természettudós, a származástani elmélet megalapítója. Darwin különös érdeme az, hogy fényt vetett az ember származásának kérdésére is. Álláspontja az volt, hogy a »teremtés koronája« sem hirtelen, elődök nélkül jelent meg a Földön, hanem éppen úgy, mint a többi élőlény: utódjaként, leszármazottjaként — mint majomember — azoknak az elődöknek, amelyeknek családfájába szervezeti adottsága révén a legjobban illeszkedett bele. Ez a családfa a majmok, illetve a legfejlettebb emlősök, az emberszabású majmok családfája. Ebből vált ki az ember évmilliárdokkal ezelőtt s fejlődött tőlük elkülönülten a maga vonalán.

Darwin Ch.: *Egy természettudós utazásai,* Bp., 1951. Művelt Nép. 472 old.; Dr. Boros István: *Darwin a haladó biológia úttörője,* (Élet és Tudomány, 1952. I. 483—485 old.); Rapai Cs. R.: *A darwinizmustól az alkotó biológiáig.* (Természet és Technika, 1950. 411—419. old.).

1814 március 8-án született **SZIGLIGETI EDE** népszínműíró. Szigligeti népszínműveiben egyes szerepelnek a falu egyszerű dolgozói és az uralkodó osztályok tagjai. A darabok valóságosságát erősen fokozták a sűrűn előforduló haladózsellemű célzások a kor politikai mozgalmaira, népies jellegüket pedig a bennük felcsendülő magyar népdalok erősítették. Így Szigligeti a népszínművet a kor demokratikus törekvéseinek szolgálatába állította.

Magyar irodalomtörténet, Bp., 1952. Tankönyvkiadó. III. 330—331. old.

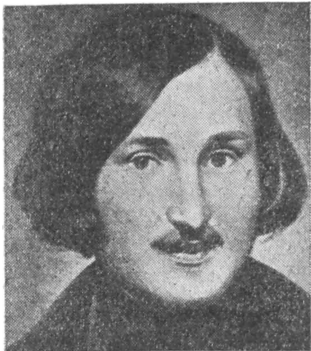
1919 március 21-én a magyar dolgozó nép határtalan lelkesedése mellett kikiáltották a **MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGOT.** Megdőlt a magyar kizsákmányoló osztályok uralma és a dolgozó nép maga vette kezébe sorsának irányítását. A magyar munkásosztály a Nagy Októberi Szocialista Forradalom példájától vezetve, a kommunisták iránymutatása alapján győzelemre vitte a proletárforradalom ügyét és megteremtette a proletariátus hatalmát.

A Magyar Tanácsköztársaság, 1919., Bp., 1949. Szikra. 351 old.; A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság tanítása, Bp., 1950. Közokt. Kiadó. 44 old.; Réli László: *A Magyar Tanácsköztársaság dicső példája,* (Szabad Nép, 1953. március 21.).

1784 március 27-én született **KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR** nyelvész, a legnagyobb magyar utazó, a tibeti nyelv első európai tanulmányozója. A zangskari lámakolostorban 320 foliás tibeti könyvet olvasott át és hihetetlen nélkülözések között állította össze a tibeti nyelv szótárát és nyelvtanát, ami 1834-ben jelent meg nyomtatásban. Legfőbb érdeme, hogy szótárával hozzáférhetővé tette a szanszkrit kultúra ismeretlen forrásait. Tibeti nyelvtanában kimutatja, hogy a tibeti nyelv a formátlan egytagú legkeletibb nyelvekből átmenet a formákban gazdag s többtagú nyelvekhez. 1842-ben meg akarta valósítani eredeti tervét, a magyarok ázsiai őshazá-

jának kikutatását. Elindult Nagy Tibet felé, remélve, hogy a Dalai Láma könyvtárában tibeti és kínai forrásmunkákban talál adatokat a magyarokra vonatkozólag. Utazása közben, Dardzsilingben érte utól a halál, 1842 április 11-én.

Kőrösi Csoma Sándor (Vajda László: Nagy magyar utazók, Bp., 1951. 11—42 old.); Élet és Tudomány, 1952. I. 227—231. old.

1809 április 1-én született **GOGOL N. V.** orosz író. Irodalomtörténeti jelentősége, hogy az irodalomban a realista irányzat kifejlesztése terén újabb lépést tett előre s ezzel a kritikai realizmus megalapítója lett. A mi számunkra C-golt hazafisága is értékessé teszi. Gogol hitt népének felmérhetetlen erejében; azzal, hogy lefestette a jobbágyi élet sötét oldalait, segítségére volt az orosz kultúra progresszív képviselőinek a jövőért folytatott harcban. Gogol művei ma is elevenek, a nagy költő írásai nemcsak hozzátartoznak mindennapi életünkhöz, de éles fegyverek is az élet nagy küzdelmeiben. Világosak, szemléletesek, tipikusak.

Gogol N. V.: *Holt lelkek* (ford. Devecseriné Guthi Erzsébet), Bp., 1952. UMK. 366 old.; — — : *Mirgorod* (ford. Kiss Dezső), Bp., 1947. Franklin.; — — : *A revizor*, Bp. 1950. Franklin. 106 old.; — — : *A köpönyeg* (ford. Makai Imre), Bp., 1951. UMK. 98 old.; — — : *Tarasz Bulba* (ford. Aprily Lajos), Bp., 1952. UMK. 89 old. *Masinszkij Sz.*: Gogol (ford. Honti Rezső), Bp., 1952. Művelt Nép, 139 old.

1754 április 29-én született **SZÉCHÉNYI FERENC**, a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítója. Alapítólevelét 1802-ben állította ki s ebben 25.000 kötetnyi nyomtatott és 2000 kéziratos műből álló, céltudatosan gyűjtött Hungaricum-könyvtárát, térkép-gyűjteményét és éremgyűjteményét a nemzetnek ajándékozta. A múzeum felszereléséről és elhelyezéséről is maga gondoskodott s amíg élt, személyzetét is maga fizette. A könyvtárt 1818-ban további 9200 kötettel és 6000 rézmetszettel gyarapította. Katalógusait a saját költségén nyomatta ki.

Varjas Béla: 150 éves az Országos Széchényi Könyvtár (Könyvbarát, 1952. augusztus, 6—8 old.)

Jelentősebb évfordulók és események 1954 június végéig

Február hó:

1. A magyar sajtó napja.
8. 1724. az Orosz Tudományos Akadémia alapítása.
1934. megh. Móra Ferenc író.
10. 1879. megh. Daumier H. francia grafikus és festő.
1809. szül. Darwin Ch. angol természettudós.
21. A gyarmati ifjúság napja.
22. 1904. szül. Gajdar A. P. szovjet író.
23. A szovjet hadsereg napja.
27. 1939. megh. Krupszkaja N. K. Lenin felesége és munkatársa.
28. 1844. szül. Frankel Leó, a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő alakja.

Március hó:

4. 1879. szül. Kellermann B. német regényíró.
 8. Nemzetközi Nőnap.
 8. 1814. szül. Szigligeti Ede népszínműíró.
 9. 1814. szül. Sevcsenko T. G. ukrán költő-forradalmár.
 19. 1884. megh. Lönnrot finn író, a Kalevala összegyűjtője
 21. 1919. a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása.
 25. 1914. megh. Mistral F. provencal költő.
 27. 1784. szül. Kőrösi Csoma Sándor nyelvész, a legnagyobb magyar utazó.
- Tömegkönyvtárak országos értekezlete.**

Április hó:

1. 1704. szül. Révay Miklós nyelvész.
 1704. szül. Faludi Ferenc költő.
 1939. megh. Makarenko A. Sz. szovjet pedagógus.
 8. 1919. megh. Eötvös Lóránd, a legnagyobb magyar fizikus.
 18. A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusa.
 19. 1821. megh. Byron G. G. angol költő.
 29. 1754. szül. Széchényi Ferenc, a Nemzeti Múzeum alapítója.
- Gyermekkönyv hete.**

Május hó:

1. A Munka ünnepe.
5. 1904. megh. Jókai Mór író.
17. 1949. megh. Balázs Béla író, esztéta.
18. 1949. megh. Jilemnczky P. szlovák regényíró.

Június hó:

1. 1804. szül. Glinka M. J. orosz zeneszerző, orosz klasszikus zene megteremtője.
25. 1884. szül. Gyóni Géza költő.
26. 1814. szül. Kemény Zsigmond író.
28. 1884. megh. Táncsics Mihály, a szocializmus egyik úttörője Magyarországon.
29. 1879. szül. Móricz Zsigmond író.
30. 1884. szül. Szép Ernő költő.

A „Bibliotekar“ 10. száma magyarul

A Bibliotekar e számában »A dolgozók kulturális igényeinek minél teljesebb kielégítéséért« c. vezető cikke részletesen ismerteti a Szovjetunió új kormányprogramjának kulturális célkitűzéseit, amelyek megvalósítására a szociális célokkal együtt tudvalevőleg 129,8 milliárd rubelt irányzott elő a költségvetés, 7 milliárddal többet, mint tavaly. A terjedelmes cikk ismerteti a könyvtárügy fejlesztésének irányelveit, a könyvtárak és könyvtárosok teendőit, kiemelve az olvasókkal való egyéni foglalkozást, a Bibliotekar szerepének fokozását és a falusi könyvtárosok számára

a párt és a kormány új határozatainak ismertetését a mezőgazdaság fellendítése érdekében. Rövid szemle tájékoztat a politechnikai oktatás támogatására legalkalmasabb technikai művek fajtái felől. A »Járási és falusi könyvtárak« rovatában két cikk foglalkozik az új könyvtárak szervezésének és a falusi lakosság könyvvéltetésének elvi és gyakorlati kérdéseivel. Sz. Zolotova arról számol be, hogy miként irányítja a gyermekek otthoni olvasását. A »Könyvtárosképzés« rovat több hozzászólást közöl a szakkatalógus kérdéseiről.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek

I. TÁRSADALMI-POLITIKAI IRODALOM:

Lenin Műveinek 4. kötete. Társadalmi Szemle. október–november (Szabó Kálmán).

Arconada, M. Filipe: **Spanyolország a jenkik gyarmata.** Természet és Technika, január.

Balázs Béla: **A klerikális reakció a Horthy-fasizmus támasza.** Természet és Technika, január (Orbán Sándor).

Pozner, Vladimir: **A gyilkos amerikai életforma.** Élet és Tudomány, december 30.

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOS IRODALOM:

Jakucs László: **A Békebarlang felfedezése.** Természet és Technika, december.

Madarász Andor: **A Balaton világa.** Természet és Technika, január (Ozoray György).

Óveges József: **Kís fizika I.** Természet és Technika, január (Balog Emma).

Pereiman: **Szórakoztató geometria.** Természet és Technika, december (T. Balog Emma).

Ifj. Tildy Zoltán: **Kisbalaton.** Természet és Technika, december (Ozoray György).

V. SZÉPIRODALOM:

Barla János: **Arany János.** Magyar Nemzet, december 20. (Rónai Mihály András).

Csanádi Imre: **Esztenők terhével.** Új Hang, december (Takács Imre).

Erenburg, Ilja: **Klencedik hullám.** Magyar Nemzet, január 5. (Gárdos Miklós).

Fast, Howard: **Spartacus. Népszava.** december 25. (Bodó Béla).

Gera György: **Holland partokon.** Élet és Tudomány, december 16.

A magyar dramaturgia haladó hagyományai. Szerk. Hegedüs Géza—Csillag Iona. Természet és Technika, december (Mihály Gábor).

Horváth Mihály: **Csavargó csavar.** Népszava, dec. 19.

Horváth Mihály: **Csavargó csavar.** Irodalmi Ujság, január 2. (Komlós Aladár).

Nagy Lajos: **Válogatott elbeszélések.** Irodalmi Ujság, január 2. (Komlós Aladár).

Sadoveanu, M.: **Háborús történetek.** Új Hang, december (Abody Béla).

Somogyi Pál: **Nagy iskola.** Új Hang, december (Vajda Miklós).

Turgenev: **Egy vadász feljegyzései.** Népszava, december 28.

Új magyar elbeszélések. Magyar Nemzet, december 6. (Hegedüs Géza).

Urbán Ernő: **Kemény dió.** Irodalmi Ujság, december 19. (Szabó Pál); Irodalmi Ujság, január 2. (Pándi Pál).

Varga Imre: **Ködös hajnal.** Csillag, december (Cseres Tibor).

Világirodalmi Évkönyv. Új Világ, december 17. (Dersi Tamás).

VI. IFJÚSÁGI IRODALOM:

Bek, Alekszandr: **A nyíltszívű Tyimofej.** Népszava, december 19.

Molnár Ferenc: **A Pál-utcai fiúk.** Szabad Ifjúság, december 24. (Rónai Mihály András).

Murányi—Kovács Endre: **A Rákosi-zászlóért.** Új Hang, december (Faragó Vilmos).

Németh Imre: **Oserdők mélyén.** Új Hang, december (Maár Gyula).

Palotai Boris: **Sztálinvárosi gyerekek.** Magyar Nemzet, december 12.

Szabó Pál: **Hajdu Klári.** Új Hang, december (Diószegi András).

Tamási Aron: **Hazai tükrök.** Esti Budapest, dec. 29.

Thury Zsuzsa: **A francia kislány.** Esti Budapest, december 7. (Galsai Pongrác).

VII. EGYÉB IRODALOM:

Bars Sári: **Emberek a gyárban.** Népszava, január 5. (Rajki András).

Heckenast—Incze—Karácsonyi—Lukács—Spira: **A magyar nép története.** Természet és Technika, január (Dolmányos István).

Nagy Sándor: **A tanítási óra felépítése és elemzése.** Köznevelés, december 15. (Huszár Pál).

Zádor Anna: **A Nemzeti Múzeum.** Élet és Tudomány, január 6. (Radocsay Dénes).

IRODALMI CIKKEK:

Csü Jüan, a nagy kínai költő. (Ligeti Lajos Kosuth-díjas előadása.) Szabad Nép, december 12.

Egy népköltészeti gyűjtemény terve. (Ortutay Gyula cikke.) Magyar Nemzet, december 13.

Konsztantyin Szimonov: **A szovjet drámairodalom fejlődésének kérdése.** Csillag, december.

Szabó Pál: **Irodalmunk a nagyvilágban.** Csillag, december.

Veres Péter: **A tipikusról.** Szabad Nép, dec. 20.

Móricz Virág: **A »Rokonok« és a »Boldog ember« gyökerei.** Új Hang, december.